

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ
9. KLASEI
 2013
 SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

1. uzdevums (3 punkti).

Ieraksti tabulā datumam atbilstošās Latvijas svētku vai atceres dienas burtu!
 (Divas izvēles ir liekas.)

Aizpilda skolotājs:

Datums	Burts	Svētku vai atceres diena
1. maijs		A Varoņu piemiņas diena
8. maijs		B Komunistiskā genocīda upuru piemiņas diena
25. marts		C Lāčplēša diena
		D Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena
		E Nacisma sagrāves diena un Otrā pasaules kara upuru piemiņas diena

1. _____

2. _____

3. _____

Kopā par 1. uzd.: _____

2. uzdevums (4 punkti).

Ieraksti tabulā gadam atbilstošā Latvijas vēstures notikuma burtu!
 (Viena izvēle ir lieka.)

Gads	Burts	Notikums
1201		A Dzimtbūšanas atcelšana Latgalē
1861		B Rīgas dibināšana
1935		C Latvijas iestāšanās ANO
1991		D Kurzemes un Zemgales hercogistes izveidošana
		E Rīgā atklāj Brīvības pieminekli

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Kopā par 2. uzd.: _____

3. uzdevums (4 punkti).**Atzīmē tabulā ar X, vai apgalvojums par 1905. gada revolūciju ir fakts vai viedoklis!**

Apgalvojums	Fakts	Viedoklis
1905. gada revolūciju atbalstīja visi Krievijas strādnieki.		
1905. gada decembrī Vidzemē sāka darboties soda ekspedīcijas.		
1905. gada 17. oktobra manifestā cars Nikolajs II apsolīja nodrošināt pilsoņu tiesības Krievijā.		
Revolucionāru veiktā muižu dedzināšana bija vienīgā iespēja likvidēt muižnieku varu.		

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Kopā par
3. uzd.: _____**4. uzdevums (4 punkti).****Ieraksti tabulā Latvijas vēstures notikumam atbilstošu Eiropas un pasaules vēstures notikuma burtu! (Viena izvēle ir lieka)**

Latvijas vēstures notikums	Burts	Eiropas un pasaules vēstures notikums
Rīgā luterāņi izveido pirmo skolu latviešu bērniem		A Reformācija Vācijā
Latviešu strēlnieku bataljonu dibināšana		B Vikingu sirojumi
Latvijas valsts atgūst neatkarību		C „Aukstā kara” beigas
Vidzeme tiek pievienota Krievijas impērijai		D Pirmais pasaules karš
		E Lielais Ziemeļu karš

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Kopā par
4. uzd.: _____**5. uzdevums (3 punkti).****Izvēlies un apvelc pareizi paskaidrotā jēdziena burtu!**

Vienas profesijas amata meistarību apvienība viduslaikos:

A arodbiedrība**B** cunftē**C** rāte

1. _____

Ražošanas uzņēmums, kurā pastāv darba dalīšana, bet strādājošie darbu veic ar rokām:

A naturālā saimniecība**B** klaušas**C** manufaktūra

2. _____

Pārvaldes sistēma, kur politiskā vara pieder vienai personai vai personu grupai:

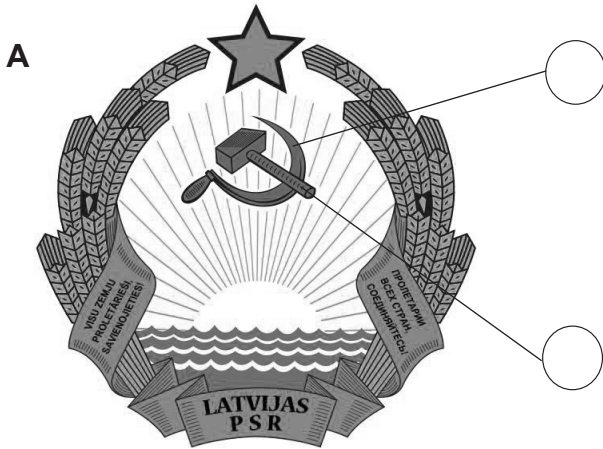
A diktatūra**B** dzimtbūšana**C** demokrātija

3. _____

Kopā par
5. uzd.: _____

6. uzdevums (8 punkti).**Rūpīgi izpēti attēlus un izpildi uzdevumus!**

6.1. Ieraksti aplīšos pareizo simbola skaidrojuma ciparu! (*Skaidrojumu ir vairāk.*)
(4 punkti)



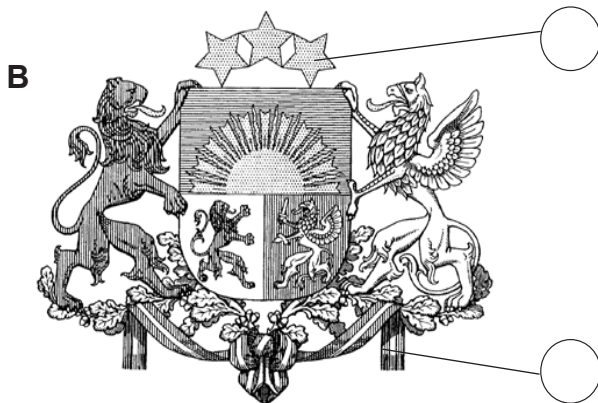
1 – Kurzeme, Vidzeme, Latgale

2 – strādnieku šķira

3 – trīs Baltijas valstis

4 – Latvijas Republikas karogs

5 – zemnieku šķira



6.2. Uzraksti, kuram valstiskumam atbilst ģerboņi! (2 punkti)

Ģerboņa burts	Valstiskums
A	
B	

6.3. Ieraksti tabulā, kuram ģerbonim atbilst informācija! (*Viena informācija neattiecas uz ģerboņiem A un B.*) (2 punkti)

Informācija	Burts
1921. gadā Satversmes sapulce apstiprināja jaunu ģerboni. Tā autori bija grafiķi Rihards Zariņš un Vilis Krūmiņš.	
Neatkarīgās Latvijas sarkanbaltsarkano karogu un valsts himnu aizliedza. Valsts simbolus nomainīja, lai Latvija ārēji līdzinātos citām Padomju Savienības republikām.	
Valsts prezidents izmantoja Satversmes 65. pantā noteiktās tiesības un iesniedza Saeimai likumprojektu „Vidzemes, Latgales, Kurzemes un Zemgales ģerboņu likums”.	

6.1. _____

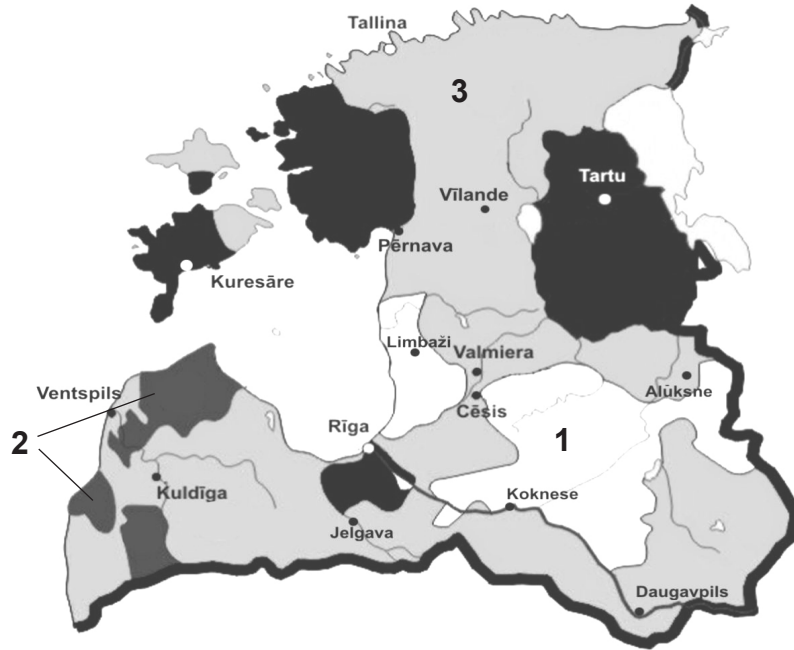
6.2. _____

6.3. _____

Kopā par
6. uzd.: _____

7. uzdevums (3 punkti).

Rūpīgi izpēti karti un izpildi uzdevumus!



7.1. Izvēlies atbilstošu kartes nosaukumu! Apvelc pareizās atbildes burtu! (1 punkts)

- A** Baltu cilšu apdzīvotie novadi **B** Kurzemes hercogiste **C** Livonija

7.1. _____

7.2. Uz kuru laika posmu attiecas karte? Apvelc pareizās atbildes burtu! (1 punkts)

- A** 10.–12. gs. **B** 13.–16. gs. **C** 16.–19. gs.

7.2. _____

7.3. Izpēti tabulu! Kurā variantā doti kartē attēloto teritoriju nosaukumi? Apvelc pareizās atbildes burtu! (1 punkts)

A	B	C
1. Vidzemes guberņa 2. Kurzemes guberņa 3. Vitebskas guberņa	1. Rīgas arhibīskapija 2. Kurzemes bīskapija 3. Livonijas ordeņa zemes	1. Livonijas ordeņa zemes 2. Kurzemes hercogiste 3. Latgales hercogiste

7.3. _____

Kopā par 7. uzd.: _____

8. uzdevums (4 punkti).

Uzrakstī notikumam divus cēloņus un sekas!

Cēlonis	Notikums	Sekas
<ul style="list-style-type: none"> _____ _____ _____ 	<p>Latvijas Tautas frontes dibināšana 1988. gadā</p>	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____ _____

8. _____

Kopā par 1. daļu: _____

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ
9. KLASEI
 2013
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

Rūpīgi izlasi informācijas avotus un izpildi uzdevumus!

Avots A

Ir vajadzīgi jauni likumi un brīvības, kādas ir pilsoņiem visās kultūras zemēs. Jaunus likumus jaunai Latvijas valstij varēs dot tikai Satversmes sapulce. Latvijas iedzīvotājiem tā dos pilnīgu personas neaizskaramību, sapulču un biedrošanās brīvību un preses brīvību, ticības brīvību un visas citas neierobežotas pilsoņu tiesības. [...] Strādniekiem Latvijas Satversmes sapulce dos darbu un maizi. [...] Bezzemniekiem [...] piešķirs zemi [...]. Latvijas Satversmes sapulce gādās par tautas izglītību visiem.

(Latvijas Republikas Pagaidu valdības uzsaukums. Liepāja, 1918.)

Avots B

1. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. [...]
2. Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai. [...]
6. Saeimu ievēlē vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās.
91. Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. [...]
94. Ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību. Nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu. [...]
100. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta. [...]
102. Ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskās partijās un citās sabiedriskās organizācijās. [...]

(Latvijas Republikas Satversme, pieņemta 1922. gada 15. februārī, papildināta 1998. gada 15. oktobrī)

Avots C



Vēlēšanu plakāts, 20. gs. 20. gadi

Avots D



Poļu-katoļu vēlēšanu apvienības plakāts, 20. gs. 20. gadi

Avots E

Visām valsts un valdības iestādēm jābūt sevis cienīgām, taisnīgām un patiesām, kurām rūp tikai valsts labums. Mūsu ierēdniecībai jābūt augstākā mērā patiesi godīgai [...], tāpēc vietas un amati jānodod tikai cilvēkiem, kuriem sirds un rokas ir šķīstas un tīras, [...] politiķi un valsts darbinieki nedrīkst tajā pat laikā būt arī veikalnieki. Sabiedriskam darbiniekam – politiķim – demokrātiskā valstī pieder noteikšana par valsts kasi. Partijas līderis, kas pats saistījies ar veikalniekiem, vairs nebūs pietiekoši objektīvs – personīgās intereses nomāks sabiedrības prasības. Domājot par saviem uzņēmumiem, piemirsīsies tautas labums.

(Čakste, J. *Taisnība vienmēr uzvarēs: atziņas, runas, dokumenti, raksti, vēstules. Rīga, 1999.*)

Avots F

Arī Latvijā bija politiķi, kuriem likās, ka nepieciešams varu koncentrēt vienās rokās. Pēc viņu domām, parlamentārā iekārta nespēja tikt galā ar problēmām valstī – lielais politisko partiju skaits, to nestabilitāte un savstarpējās nesaskaņas traucēja Saeimas likumdošanas darbu, biežas bija valdību maiņas. Arvien skaļāk tika runāts par 1922. gada Satversmes trūkumiem un parlamentārisma krīzi.

(*Vēsture pamatskolai. Latvija 20. gadsimtā. Rīga, 2006.*)

Avots G

Latvijas PSR Augstākā Padome nolemj:

[..]

3. Atjaunot Satversmes sapulces 1922. gada 15. februārī pieņemtās Latvijas Republikas Satversmes darbību visā Latvijas teritorijā.

Latvijas valsts oficiālais nosaukums ir LĀTVIJAS REPUBLIKA, saīsināti – LATVIJA.

[..]

8. Garantēt Latvijas Republikas un citu valstu pilsoņiem, kas pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā, sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības, kā arī politiskās brīvības, kuras atbilst vispāratzītām starptautiskām cilvēktiesību normām. [...]

(*Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes Deklarācija „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”. Rīgā, 1990. gada 4. maijā*)

Atbildi uz jautājumiem!

Aizpilda skolotājs:

1. Par kādu tēmu vēsta informācijas avoti? Apvelc pareizās atbildes burtu!

(1 punkts)

- A Autoritāra režīma izveidošana Latvijā
- B Demokrātiskas pārvaldes izveidošana un attīstība Latvijā
- C Latvijas starptautiskā atzīšana

1. _____

2. Kuras valsts sastāvā, sākoties Pirmajam pasaules karam, atradās Latvijas teritorija? (1 punkts)

2. _____

3. Izlasi avotu A! Uzraksti, kādus uzdevumus bija jāveic Satversmes sapulcei, lai izveidotu demokrātisku valsti! (5 punkti)

Politikā:

- _____
- _____

Sociālajā un ekonomiskajā jomā:

- _____
- _____
- _____

3. _____

4. Izmantojot savas zināšanas, uzraksti, kāpēc Latvijas Republikas Pagaidu valdība neorganizēja Satversmes sapulces vēlēšanas līdz 1920. gadam! (1 punkts)

4. _____

5. Izlasi avotu B un izpildi prasīto! (7 punkti)

5.1. Ieraksti tabulā, kādas cilvēka un pilsoņa tiesības tiek garantētas Latvijas Republikas Satversmes pantos! (5 punkti)

LR Satversmes panta numurs	Cilvēka un pilsoņa tiesības

5.1. _____

5.2. Uzraksti, kurš no šiem Satversmes pantiem, tavuprāt, ir vissvarīgākais! _____
Pamato tā nozīmīgumu ar diviem argumentiem! (2 punkti)

- _____

- _____

5.2. _____

Kopā par
5. uzd.:

6. Izlasi avotu E un izpildi prasīto! (6 punkti)

6.1. Uzraksti, kādas prasības Jānis Čakste izvirzīja demokrātiskas valsts politiskiem darbiniekiem! (4 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____

6.1. _____

6.2. Izmantojot savas zināšanas, uzraksti, kādus valsts amatus ieņēma Jānis Čakste no 1920. līdz 1927. gadam! (2 punkti)

- _____
- _____

6.2. _____

Kopā par
6. uzd.:

7. Izpēti Saeimas priekšvēlēšanu plakātus (avotus C un D)! Aizpildi tabulu! (4 punkti)

Jautājumi	Avots C	Avots D
Kādu politisko spēku pārstāv?		
Kāda pamatideja pausta plakātā?		

7. _____

8. Izlasi avotus B un G! Uzraksti četrus Satversmē noteiktos demokrātijas principus, kas no 1940. līdz 1990. gadam Latvijā netika īstenoti! Paskaidro, kāpēc! (5 punkti)

- _____
- _____
- _____
- _____

Skaidrojums _____

8. _____

9. Izmantojot avota F informāciju un savas zināšanas, uzraksti divas demokrātiskās iekārtas nepilnības un izskaidro, kādus draudus demokrātijai tās var radīt! (4 punkti)

Demokrātiskās iekārtas nepilnības	Iespējamie draudi demokrātijai

9. _____

10. Izskaidro jēdzienus! (2 punkti)

Saeima

Politiskā partija

10. _____

Kopā par
2. daļu:

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ
9. KLASEI
 2013
 SKOLĒNA DARBA LAPA
3. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

Izvēlies vienu no piedāvātajām tēmām un atzīmē to ar X! **Uzraksti aprakstu par notikuma nozīmīgumu Latvijas vēsturē!** Aprakstā iekļauj konkrētus vēstures faktus, notikuma cēloņus un sekas, lieto atbilstošus vēstures jēdzienus! (16 punkti)

- Latviešu strēlnieku cīņas Pirmajā pasaules karā (1915–1918)
- Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā
- Agrārā (zemes) reforma 20. gs. 20–30. gados

Uzmetums.

Fakti:

Jēdzieni:

Cēloņi:

Sekas:

EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURĒ
9. KLASEI
 2013
 DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

1. daļa

Uzd. nr.	Kritēriji	Punktu kopskaits
1. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi.	3
2. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi.	4
3. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi.	4
4. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi.	4
5. uzd.	1 punkts par katru pareizu izvēli.	3
6. uzd.	6.1. 1 punkts par katru pareizi ierakstītu ciparu – kopā 4 punkti. 6.2. 1 punkts par pareizi ierakstītu valstiskumu – kopā 2 punkti. 6.3. 1 punkts par pareizi ierakstītu burtu, ja viens un tas pats burts ierakstīts vairākas reizes – 0 punktu – kopā 2 punkti.	8
7. uzd.	1 punkts par katru pareizi apvilktu atbildes burtu.	3
8. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi.	4
Kopā		33

2. daļa

1. uzd.	1 punkts par pareizi izvēlētu atbildi.	1
2. uzd.	1 punkts par pareizi uzrakstītu valsti.	1
3. uzd.	1 punkts par katru pareizi un atbilstoši uzrakstītu uzdevumu (politikā – 2 punkti, sociālajā un ekonomikas jomā – 3 punkti) – kopā 5 punkti.	5
4. uzd.	1 punkts par pareizu atbildi.	1
5. uzd.	5.1. 1 punkts par katru pareizi uzrakstītu Satversmes panta numuru un tiesību formulējumu, ja uzrakstīts tikai numurs vai tikai tiesību formulējums vai Satversmes panta numurs neatbilst tajā ietvertajām tiesībām – 0 punkti – kopā 5 punkti. 5.2. 1 punkts par katru pamatotu argumentu – kopā 2 punkti.	7
6. uzd.	6.1. 1 punkts par katru pareizi uzrakstītu prasību – kopā 4 punkti. 6.2. 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 2 punkti.	6
7. uzd.	1 punkts par katru pareizi aizpildītu tabulas aili.	4
8. uzd.	1 punkts par katru pareizi uzrakstītu demokrātijas principu, 1 punkts par skaidrojumu – kopā 5 punkti.	5
9. uzd.	1 punkts par katru demokrātijas nepilnību, 1 punkts par katru atbilstošu izskaidrojumu – kopā 4 punkti.	4
10. uzd.	1 punkts par pareizi izskaidrotu jēdzienu.	2
Kopā		36

3. daļa*

Punkti	1 Saturs un valoda	2 Vēstures jēdzieni	3 Fakti	4 Cēloņsakarības
2	Saturs atbilst tēmai. Teksts ir loģisks, strukturēts (ir ievads, pamatdaļa un nobeigums). Ievēroti pareizrakstības likumi. Nav kļūdu vēstures jēdzienu rakstībā, ir dažas nebūtiskas stila vai gramatiskās kļūdas.	Lietoti vēstures notikumam būtiski un atbilstoši vēstures jēdzieni.	Minēti precīzi vēstures fakti un (vai) personības un tie izmantoti vēstures notikuma nozīmīguma pamatošanai.	Norādīti vēsturiskam notikumam būtiskie cēloņi un analizētas sekas, tā pamatojot vēsturiskā notikuma nozīmīgumu.
1	Teksts ir nedaudz haotisks vai bez ievada un nobeiguma. Vēsturiskais notikums raksturots aptuveni. Ir pareizrakstības kļūdas, taču jēga ir uztverama.	Lietoti daži notikumam atbilstoši, nebūtiski jēdzieni, ir kļūdas vai neprecizitātes jēdzienu lietošanā.	Minēti daži fakti un (vai) personības, kas saistīti ar tēmu. To lietošanā var būt neprecizitātes.	Norādīti tikai vēstures notikuma cēloņi vai tikai dots vērtējums.
0	Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu.	Nav izpratnes par vēstures jēdzienu lietošanu (jēdzieni nav lietoti vispār vai jēdzienu lietošana ir nepareiza).	Nav izmantoti vēstures fakti un (vai) personības vai tie neatbilst tematam. Nav izpratnes par vēstures notikumu hronoloģiju.	Cēloņi nav norādīti. Vērtējums (sekas) nav dots vai tas ir emocionāls.

* Iegūto punktu skaits jāreizina ar 2.

Kopā par 3. daļu – 16 punkti.